

- га бизнес-процессов на промышленном предприятии // Упр. экономическими системами. – 2011. – № 12.
7. Никитина Н. Стратегический контроллинг как эффективный механизм системы антикризисного финансового управления / Н. Никитина // Проблемы теории и практики управления. – 2009. – № 2. – 2009. – С. 53-60.
 8. Показатели (индикаторы) экономической безопасности [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.1mashstroi.ru/antikrizisnoe_upravlenie/sistema_upravlenia_bezopasnost_gosudarstva/pokazateli_ekonom_bezopasnosti/.
 9. Полтініна О. П. Забезпечення ефективності фінансової діяльності на основі контролінгу в системі забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва / О. П. Полтініна // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 39. – С. 64-67.
 10. Полтініна О. П. Концептуальні основи використання контролінгу в управлінні фінансовою безпекою підприємства / Т. Б. Кузенко, О. П. Полтініна // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 7. – С. 139-147.

УДК 368.86

Приступа Л.А.

*кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри фінансів та банківської справи
Хмельницького національного університету*

Басистюк Т.В.

*студентка факультету економіки та управління
Хмельницького національного університету*

ОСОБЛИВОСТІ ОBOB'ЯЗКОВОГО СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВЛАСНИКІВ НАЗЕМНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто особливості обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні. Проаналізовано сучасний стан та основні проблеми розвитку даного виду страхування. На основі проведеного дослідження визначено основні напрями розвитку вітчизняного ринку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Ключові слова: обов'язкове страхування, цивільно-правова відповідальність, наземний транспортний засіб, автотранспортне страхування, валові страхові премії, валові страхові виплати.

Приступа Л.А., Басистюк Т.В. ОСОБЕННОСТИ ОБЯЗАТЕЛЬНОГО СТРАХОВАНИЯ ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ВЛАДЕЛЬЦЕВ НАЗЕМНЫХ ТРАНСПОРТНЫХ СРЕДСТВ В УКРАИНЕ

В статье рассмотрены особенности обязательного страхования гражданско-правовой ответственности владельцев наземных транспортных средств в Украине. Проанализированы современное состояние и основные проблемы развития данного вида страхования. На основе проведенного исследования определены основные направления развития отечественного рынка обязательного страхования гражданско-правовой ответственности владельцев наземных транспортных средств.

Ключевые слова: обязательное страхование, гражданско-правовая ответственность, наземное транспортное средство, автотранспортное страхование, валовые страховые премии, валовые страховые выплаты.

Prystupa L.A., Basistyuk T.V. FEATURES OF COMPULSORY INSURANCE OF CIVIL LIABILITY OF OWNERS OF VEHICLES IN UKRAINE

The article deals with the characteristics of compulsory insurance of civil liability of owners of vehicles in Ukraine. The present situation and the main problems of this type of insurance were analyzed. On the basis of this research, the main directions of the domestic market of compulsory insurance of civil liability of owners of vehicles were defined.

Keywords: compulsory insurance, civil liability, vehicle, motor insurance, gross insurance premiums, gross insurance payments.

Постановка проблеми. Страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів є поширеним у світі соціально значимим видом страхування. Експлуатація автотранспорту, який вважається джерелом підвищеної небезпеки через його масовість і аварійність, об'єктивно зумовлює потребу суспільства у своєчасному та повному відшкодуванні збитків потерпілим у дорожньо-транспортних пригодах. Така потреба в розвинених країнах світу вже майже століття задовільняється за допомогою обов'язкового та добровільного страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

В Україні даний вид страхування свого належно го розвитку поки ще не набув. На сьогодні в Україні у сфері обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів існує безліч невирішених проблем, які гальмують розвиток усього ринку автострахування в

цілому. Таким чином, потенціал даного виду страхування в Україні використовується явно недостатньо і потребує подальшого вивчення та вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми забезпечення страхового захисту членів суспільства за допомогою обов'язкового страхування відповідальності власників транспортних засобів як невід'ємної складової фінансової системи держави знайшли своє відображення у працях таких вітчизняних та зарубіжних учених, як: О. Алексеєва, В. Базилевич, К. Базилевич, К. Воблий, О. Вовчак, Н. Внукова, О. Гаманкова, Т. Говорушко, О. Залетов, Я. Шумелда, В. Варкалло та інші.

У той же час аналіз наукових публікацій з даної проблематики свідчить про доцільність та необхідність продовження досліджень в даній сфері.

Постановка завдання. Метою статті є розгляд особливостей та стану розвитку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників

наземних транспортних засобів в Україні, визначення основних напрямків його подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВВНТЗ) – це механізм захисту, що здійснюється з метою забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної життю, здоров'ю, майну осіб потерпілих в результаті дорожньо-транспортних пригод.

Суб'єктами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів є [1]: страховики (страхові компанії); Моторне (транспортне) страхове бюро України (МТСБУ); страховальники; особи, цивільно-правова відповідальність яких застрахована; юридичні та фізичні особи, яким заподіяна шкода транспортним засобом внаслідок дорожньо-транспортної пригоди.

Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів має право здійснювати страховик, який має ліцензію на здійснення даного виду страхування та який є членом МТСБУ [2].

Моторне (транспортне) страхове бюро України є єдиним об'єднанням страховиків, які здійснюють обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів за шкоду, заподіяну третім особам [2].

Відносини у сфері обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів регулюються Конституцією України, Цивільним кодексом України, Законом України «Про страхування», Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» та Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів».

Вплив світової фінансової кризи призвів до уповільнення темпів зростання основних показників діяльності всього вітчизняного ринку автострахування. Проте у 2010-2011 роках здійснено ряд заходів, спрямованих на якісне удосконалення системи обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, зокрема: скасування «короткострокових полісів» за договорами внутрішнього страхування для транспортних засобів; запровадження системи моніторингу платоспроможності страховиків-членів МТСБУ; запровадження системи спрощеної фіксації обставин ДТП із застосуванням «європротоколу» без участі працівників ДАІ тощо [3].

Динаміка основних показників обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні протягом останніх трьох років наведена в таблиці 1.

Як свідчать дані таблиці 1, за підсумками 2013 року було укладено найбільшу кількість договорів страхування цивільно-правової відповідаль-

ності власників наземних транспортних засобів – 8552300 одиниць, темп приросту до попереднього року склав 5,2%. Така тенденція свідчить про розвиток та підвищення ролі даного виду страхування в Україні.

Динаміка обсягів річних надходжень валових страхових премій та валових страхових виплат страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні протягом 2011-2013 років вирізнялася зростанням. Так, надходження валових страхових премій збільшилися з 2310,3 млн. грн. (2011 рік) до 2505,8 млн. грн. (2013 рік), обсяг валових страхових виплат зріс з 916,8 млн. грн. до 960,9 млн. грн. відповідно. Загалом річні темпи приросту валових страхових премій за договорами страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів становили близько 4%, тоді як річний темп приросту валових страхових виплат становив 4% лише у 2012 році, у 2013 році темп приросту склав лише 0,7%.

Тобто необхідно відзначити значне переважання обсягів валових страхових премій над обсягами валових страхових виплат (майже у 2,5 рази) при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів на вітчизняному ринку автострахування протягом досліджуваного періоду.

Аналіз підсумків діяльності вітчизняних страхових компаній [4; 5; 6] вказує на існування зазначеної тенденції як в цілому по ринку страхування так і по найпотужнішому його сегменту автотранспортному страхуванню зокрема. Загальний рівень валових страхових виплат у 2012 році становив 23,9%, у 2013 лише 16,2% (зменшення становить 7,7 в.п.). Причому найбільшу питому вагу – 57,9% (2559,6 млн. грн.) – чистих страхових виплат на ринку страхування України займає саме сектор автострахування (КАС-КО, ОСЦПВВНТЗ, «Зелена картка»).

Рівень валових страхових виплат з автострахування протягом 2011-2013 років зазнавав невеликих змін та знаходився у межах 39,0% (2011 рік) – 40,2% (2012 рік).

Що стосується рівня страхових виплат за договорами страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, то він протягом зазначеного періоду знаходився на середньому рівні порівняно з іншими видами автострахування (рис. 1) та характеризувався стабільністю, у межах 39,7% (2011, 2012 роки) до 38,3% (2013 рік).

Дослідивши основні показники ринку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні протягом 2011-2013 років, доцільним буде приділити увагу розгляду рейтингу українських страхових компаній по даному виду страхування.

За даними Моторного (транспортного) страхового бюро України [7], у 2013 році за результатами здійснення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних

Таблиця 1
Динаміка основних показників обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні за 2011-2013 роки*

Показники	Роки			Темп приросту (+, -), %	
	2011	2012	2013	2012/2011	2013/2012
Кількість укладених договорів, тис. одиниць	8240,2	8127,1	8552,3	- 1,4	5,2
Валові страхові премії, млн. грн.	2310,3	2405,1	2505,8	4,1	4,2
Валові страхові виплати, млн. грн.	916,8	953,8	960,9	4,0	0,7

* Складено авторами за даними: 4; 5; 6

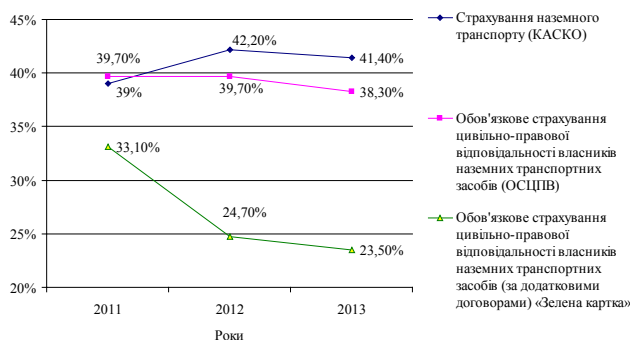

Рис. 1. Динаміка рівня валових страхових виплат за договорами автостраховання в Україні за 2011-2013 роки

Джерело: побудовано авторами за даними [4; 5; 6]

транспортних засобів за внутрішніми договорами як за параметрами оцінки по кількості виданих полісів так і за сумою здійснених страхових відшкодувань лідерами були ВАТ НАСК «Оранта», ПрАТ «СК «ПРОВІДНА» та АТ «Страхова Група «ТАС» (таблиця 2).

Таблиця 2

Перша десятка страховиків – членів МТСБУ за результатами здійснення ОСЦПВНТЗ за внутрішніми договорами в січні-грудні 2013 року [7]

За кількістю виданих полісів	За сумою здійснених страхових відшкодувань
1. ВАТ НАСК «Оранта»	1. ВАТ НАСК «Оранта»
2. ПрАТ «СК «ПРОВІДНА»	2. АТ «Страхова Група «ТАС» (приватне)
3. АТ «Страхова Група «ТАС» (приватне)	3. ПрАТ «СК «ПРОВІДНА»
4. АТ «УПСК»	4. АТ «СК «АХА Страхування»
5. ПрАТ УСК «Княжа Вієна Іншуранс Груп»	5. ПрАТ «СК «УНІКА»
6. АТ «СК «АХА Страхування»	6. АТ «УПСК»
7. ПрАТ «СК «УНІКА»	7. ПАТ УСК «ГАРАНТ АВТО»
8. ПАТ «УСК «ГАРАНТ-АВТО»	8. СТЗДВ «Гарантія»
9. ПрАТ СК «Дніпроінмед»	9. ПрАТ УСК «Княжа Вієна Іншуранс Груп»
10. АТ «ПРОСТО-страхування»	10. ПрАТ УАСК «АСКА»

Узагальнюючи вищезазначене, можна говорити про значний потенціал розвитку вітчизняного ринку страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних, на сьогодні даний напрямок страхової діяльності є пріоритетним для більшості страховиків України, оскільки дає змогу значно розширити коло своїх клієнтів.

Проте, незважаючи на позитивні зрушення протягом періоду дослідження, ринок автотранспортного страхування в Україні

перебуває на етапі активної розбудови, тому спостерігається багато проблем та причин негативного впливу на розвиток даного виду страхових послуг, що значно ускладнює роботу страховиків, викликає багато зловживань, які, у свою чергу, підривають довіру страховальників.

Загалом, до основних проблем розвитку ринку автотранспортного страхування, у тому числі обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, українські експерти відносять такі:

- недосконалість законодавчої бази;
- головним завданням вітчизняних страховиків є отримання надприбутку, шляхом нехтування інтер-

есів страховальників;

- низький рівень обізнаності страховальників у питаннях страхування цивільно-правової відповідальності;

- знизилась середній вік водіїв, культура водіння, кваліфікація водіїв;

- масове порушення правил дорожнього руху, що призводить до великої кількості дорожньо-транспортних пригод;

- неплатоспроможність населення, адже у нашій країні більшу частину своїх доходів населення вимушене витратити лише на основні потреби.

Негативною тенденцією також є і те, що в Україні наявне страхове шахрайство. Адже не секрет, що багато вітчизняних страхових компаній намагаються вчинити певні дії з метою відмови у виплаті відшкодування або зменшення його розміру.

Знижує рівень розвитку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів у нашій країні і не якісне врегулювання, потреба у збиранні додаткових документів, тривалі стояння у черзі, затягування розгляду страхових справ, встановлення франшизи при тотальному збитку у такому ж розмірі, як і при викраденні тощо.

У зв'язку з такою ситуацією для вирішення існуючих проблем та підняття рівня розвитку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні потрібно:

- удосконалити законодавчо-правове регулювання обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів;

- створити ефективний механізм державного регулювання і нагляду, шляхом поступового формування страхового кодексу, який би вмів у себе весь комплекс законодавчих актів у сфері страхування;

- наблизити організаційні умови проведення даного виду страхування до загальноєвропейських стандартів, особливо враховуючи членство України в Міжнародній системі страхування «Зелена картка»;

- створити державну концепцію розвитку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів;

- підвищити рівень страхових виплат для підвищення довіри у страховальників;

- удосконалити договори страхування щодо більш чіткого і прозорого механізму проведення даного виду страхування;

- скоротити розгляд справ до одного тижня;

- підвищити страхову культуру і свідомість страховиків та страховальників;

- здійснювати підтримку транспортних засобів в дорозі (евакуатор, квитки);

- посилити контроль працівниками ДАІ за виконанням правил дорожнього руху.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, на підставі вищевикладеного, у сфері обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні потрібно здійснювати різновекторне реформування, яке дасть змогу активізувати подальший розвиток даного сегменту страхового ринку України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Автотранспортне страхування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://financeblog.com.ua/strahovi-poslugi/avtotransportne-strahuvannya.html>.
2. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідаль-

- ності власників наземних транспортних засобів [Закон України від 01.07.2004 р. № 1961-IV] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
3. Підсумки діяльності страхових компаній за 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/sk_4kv_2011.pdf.
 4. Підсумки діяльності страхових компаній за 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/SK_IV_kv_%202012.pdf.
 5. Підсумки діяльності страхових компаній за 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/SK_IV_kv_%202013.pdf.
 6. Ляшенко Н.В. Ринок автотранспортного страхування України: стан, проблеми розвитку та особливості регулювання в умовах глобалізації страхових відносин / Н.В. Ляшенко, Л. М. Янушева // Державне управління: удосконалення та розвиток [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/?operation=1&iid=450>.
 7. Офіційний сайт Моторного (транспортного) страхового бюро України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mtsbu.kiev.ua/files/01_12_2012_01_12_2013.doc.

УДК 336.717:004.9

Сисоєва Л.Ю.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри банківської справи
Української академії банківської справи*

ВПЛИВ АСИМЕТРІЇ ІНФОРМАЦІЇ НА РИНОК БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

У статті досліджено вплив асиметрії інформації на ринок банківських послуг. Визначено причини низької якості і неякісної звітності банків. Проаналізовані дані фінансової звітності банків, що ліквідовуються.

Ключові слова: банки, асиметрія інформації, фінансова звітність, ринок банківських послуг.

Сисоєва Л.Ю. ВЛИЯНИЕ АСИММЕТРИИ ИНФОРМАЦИИ НА РЫНОК БАНКОВСКИХ УСЛУГ

В статье исследовано влияние асимметрии информации на рынок банковских услуг. Определены причины низкого качества и некачественной отчетности банков. Проанализированы данные финансовой отчетности банков, которые ликвидируются.

Ключевые слова: банки, асимметрия информации, финансовая отчетность, рынок банковских услуг.

Sysoyeva L.Yu. THE IMPACT OF ASYMMETRIC INFORMATION ON THE MARKET OF BANKING SERVICES

This paper investigates the impact of asymmetric information on the market of banking services. The reasons of poor quality and substandard reporting banks. Analyzed the financial statements of banks in liquidation.

Keywords: banks, asymmetric information, financial reporting, market of banking services.

Постановка проблеми. Трансформаційна функція банківської системи, що передбачає акумулювання тимчасово вільних грошових коштів для їх подальшого інвестування та реалізації масштабних проєктів, в теперішній час в Україні працює неефективно внаслідок недостатнього ресурсного потенціалу банків, слабких передумов ефективного впровадження сучасних фінансових, комунікаційних і інформаційних технологій. Можливості потенційних вкладників у здійсненні вибору банку значно обмежуються через відсутність прозорої системи розкриття інформації щодо обліку, звітності та нагляду за діяльністю банків, що, в свою чергу, знижує потенціал банківського сектора в умовах існування неповної і недостовірної інформації на ринку банківських послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок в дослідження ринків з асиметричною інформацією було зроблено Дж. Стігліцом та Дж. Акерлофом [1, с. 93], які довели, що джерелом інформаційних асиметрій є несумісність інтересів економічних суб'єктів, які функціонують на ринку. Особливий науковий підхід щодо розуміння асиметрії інформації відображено також в працях Ф. Мішкіна, Р. Фергюсона [2, с. 6], які вважають її іманентною рисою функціонування фінансової системи. Сучасні тенденції та проблеми розкриття інформації банками України знайшли відображення в наукових працях і українських дослідників таких як: В.І. Ричаківська [3, с. 4], Л.П. Снігурська [4, с. 46] та ін. Оцінюючи накопичені наукові здобутки вчених, слід відмітити, що переважна більшість праць присвячена порядку складання та надання фінансової звіт-

ності, а також розкриттю кількісних показників в фінансовій звітності. Втім, основні чинники та причини, що впливають на розповсюдження неякісної інформації на ринку банківських послуг все ще залишається не вирішеними і вимагають глибшого дослідження як у теоретичному, так і в організаційно-прикладному аспектах.

Метою дослідження є розвиток науково-практичних підходів щодо врахування асиметрії інформації на ринку банківських послуг.

У сучасних умовах переходу від індустріально-технічного розвитку економіки до інформаційного, недостатніми є тільки знання та вміння, які отримані одноразово. Експоненціальний розвиток зовнішнього середовища вимагає значних змін, пов'язаних зі зростанням обсягів інформації, що потребує оцінки, аналізу та переробки, тому проблема асиметрії інформації набуває особливої наукової та практичної значимості, а подолання асиметричності інформації стає нагальною світовою тенденцією в останні роки.

Дослідженням асиметричного розподілу інформації на ринку фінансових послуг приділяли увагу багато зарубіжних вчених-економістів. Так, Нобелівська премія у 1996 році по економіці була присуджена В. Вікрі і Дж. Міррлісу [5, с. 165], які вперше розвинули теорію поведінки економічних суб'єктів в умовах асиметричної інформації. Вагомий внесок у розвиток теоретичних основ інформаційної асиметрії було зроблено американським науковцем Дж. Акерлофом [1, с. 93], який також отримав премію у 2001 році за аналіз ринків з несиметричною інформацією.